

SPROGMUSEET

Redaktør: Ole Stig Andersen

Sprogene i Mozambique

 Af Jørgen Dalsgaard 3. november 2010 • I kategorien [Afrika](#), [Sproggeografi](#) •

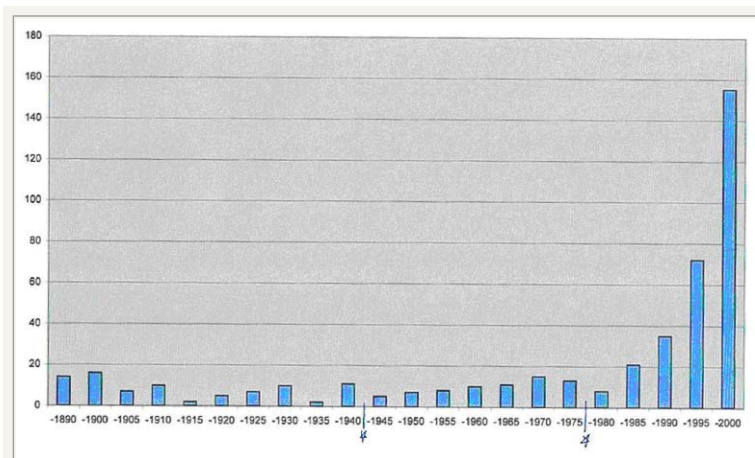
Bantusprog

Sprogene i Mozambique er alle [bantusprog](#), som [spredtes](#) fra Vestafrika over en periode af 4000 år fra omkring 3000 BC. Man kender intet skriftsprog i nogen af disse sprog, så der har ikke været nogen tidlig skriftlig tradition. Udviklingen kan således kun spores gennem lingvistiske analyser af forskelle mellem sprogene.

Antallet af sprog i det, der nu hedder Mozambique, er svært at afgøre, og det er der flere grunde til:

1. Der har været meget lidt interesse for disse sprog, og derfor meget lidt viden om dem. Det gælder både i kolonitiden og i de første år at uafhængigheden (se artiklen om sprogpolitik i Mozambique). Det er først efter 1990, man har opbygget en basis for at analysere situationen.
2. Det er altid svært at afgøre, hvornår der er tale om to sprog eller om to dialekter af samme sprog.
3. De fleste af Mozambiques sprog tales også i et af nabolandene, så samarbejde på tværs af grænserne er nødvendigt. Dette kompliceres af, at sprogene udvikler sig forskelligt – både m.h.t. ordforråd og ortografi – afhængig af, om de påvirkes af den engelske eller den portugisiske tradition.
4. Endelig har de fleste sprog flere navne ligesom tysk jo også hedder "German" og "Deutsch".

[Universidade Eduardo Mondlane](#) (UEM) har et institut til studier af de nationale sprog ([NELIMO](#)), og forskningen her dannede grundlaget for det første seminar om ortografi i 1989. Her havde man valgt 20 sprog, hver med forskellige dialekter. Andre kilder ([Ethnologue](#)) regner med 43 sprog. Den manglende interesse viser sig bl. a. i at der kun findes få bøger, der er skrevet om emnet:

Diagrammet viser antal udgivelser på og om Mozambiques sprog over en periode på godt 100 år inddelt i 5-års periode.

Oversigt over sprogene

Nedenstående kort og tabeller viser en oversigt over Mozambiques sprog. Nogle af dem er nært beslægtede, og man kan inddele sprogene i 6 grupper, som det ses i skemaet. Hvor nært sprogene er beslægtede, kan man få lidt fornemmelse af ved at se på ordkortene længere nede i artiklen hvor ordene for *barn*, *træ*, *stor* og *bide* er angivet på 20 forskellige sprog.

Den geografiske fordeling og antallet af brugere af de enkelte sprog fremgår også af skemaerne. Det skal dog siges at statistikken er lidt usikker, idet forskellige kilder ikke altid er enige. Tallene er opgivet i % af befolkningen, som i 2007 opgives til ca 20,4 mio.

Under kortene angives sprogets navn iflg NELIMO og iflg Ethnologue. Bantusprognavne har ofte en forstavelse som angiver at der tale om et sprog, her ci-, shi-, ki-, e-, -gi- og xi-. I kolonne 2 og 6 angives hvor stor en %del af

Afrikas sprogætter. Bantusprog (rødbrune) tales i det meste af den sydlige halvdel af Afrika. Samtlige indfødte sprog i Mozambique er bantusprog (Kort: Wikipedia)

Seneste sprognyheder

6/3	Dansklærer: Tosprogede børn bliver sprogligt forsvært www.bt.dk
28/2	Flere og flere ordblinde fårter på universitetet - Magisterbladet magisterbladet.dk
22/2	Keeper eller målmand – hvilket ord er bedst? Dansk Sprognævn dsn.dk
17/12	Snebjæger og nytårsskrald: Juleord kan slås op i netordbog - Jubii www.jubii.dk
24/11	Meet the Last Speaker of a Dying Language video.nationalgeographic.com
30/6	Irish-language theatre: underground but still alive www.irishtimes.com
29/6	Celebrating two years of language renewal - Princeton Similkameen Spotlight www.similkameenspotlight.com
28/6	Linguistics Breakthrough Heralds Machine Translation for Thousands of Rare Languages - MIT Technology Review www.technologyreview.com

FLERE NYHEDER >>>

Verdens sprog på [Sproguseet.dk](#) på et større kort

Mere i kategorien 'Afrika'

Sange fra skoven, mit tyveri og Yahya Hassan
 Sydsudan
 Out of Africa
 Koptisk sprog: Et egyptisk og kristent symbol

Mere i kategorien 'Sproggeografi'

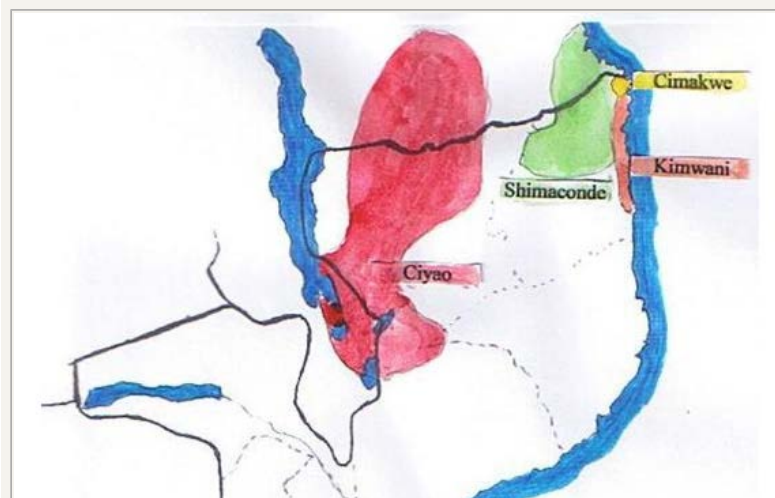
Luxembourg – at leve i Babelstårnet
 Sinhala only – Kampen om Sri Lankas sprogpolitik
 UNESCOs nye atlas over verdens truede sprog

Nye kommentarer

Ruben Schachtenhaufen til Er det forkert at splitte sammensatte ord?
 Niels Larsen-Ledet til Er det forkert at splitte sammensatte ord?
 william fich til Jødiske efternavne
 Jens Michael Kofod-Hansen til Nytårsfortsæt
 Jens Michael Kofod-Hansen til Nytårsfortsæt
 Herluf Hansen til Ded borriijnholmska måled
 Arturo til Hebraisk: Et genoplivet sprog eller et nyt sprog?

Mozambiques befolkning der taler det pågældende sprog iflg hhv INE og Ethnologue. Sprogkoden er også Ethnologies.

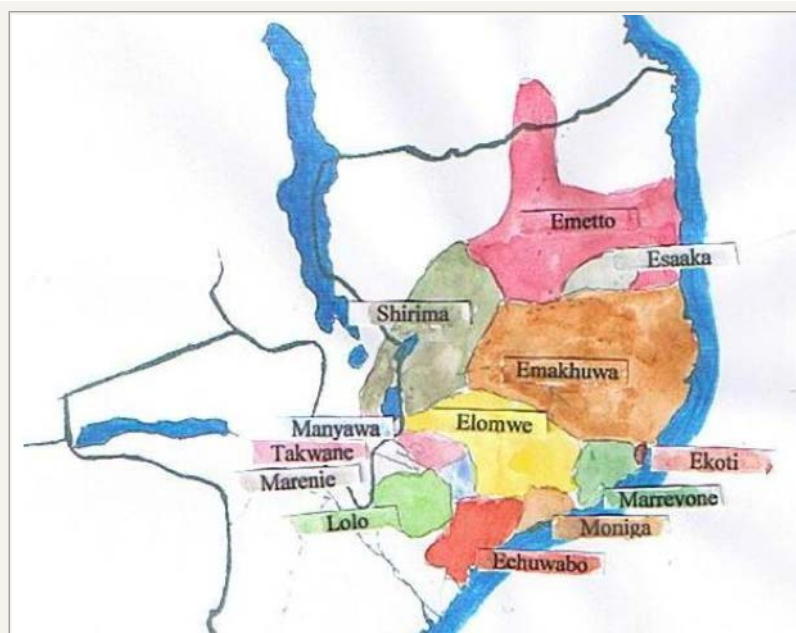
Gruppe 1

Gruppe 1: ciYao, shiMaconde og kiMwani

Navn(NELIMO)	%(INE 1998)	NavnEthnologue	CodeEth.	%(Eth 2007)	Kommentar
GR 1	5,10 %			4,91%	
Ciyao	2,04 %	Yao	YAO	2,81%	Malawi-sprog (også i Tanz.)
Shimaconde	2,14 %	Makonde	KDE	1,46%	Tanzania sprog.
Kimwani	0,20 %	Mwani	WMW	0,50%	"Mozambican Swahili"

Gruppe 2

Gruppe 2: eMakhuwa, eMeetto, eChirima, Moniga, eMarevoni, eLomwe, Lolo, eKoti, Manyawa, Takwane, eChuwabu og Marenje

Navn(NELIMO)	%(INE 1998)	NavnEthnologue	CodeEth.	%(Eth 2007)	Kommentar
GR 2	43,29 %			44,48%	
Emakhuwa	24,68 %	Makhuwa	VMW	15,63%	
Emeetto	1,64 %	Makhuwa Emetto	MGH	5,00%	Dialekt af Emakhuwa
Echirima	0,00 %	Makhuwa Shirima	VMK	3,13%	Dialekt af Emakhuwa
n.a.		Makhuwa Moniga	MHM	1,25%	Dialekt af Emakhuwa
Emarevoni	0,00 %	Makhuwa Marrevone	XMC	2,63%	Dialekt af Emakhuwa

Yunus til Two Turkish Loanwords in Swedish

Sonstige til Den Danske Ordbog på nettet

Mads Haupt til Er det forkert at splitte sammensatte ord?

Artikler om

aktuelle sprog Alfabeter Anmeldelser arabisk
 Biblen bogstaver børn Danmark Dansk Dialekter
 engelsk esperanto Formidling fransk identitet
 konsonanter Medier modersmål Musik Navne norsk Ord
 ordbøger ordforråd oversættelse Plansprog religion
 romanske sprog russisk Sjøv skriftsprog sprogdød Sproggeografi
 sprogkort Sprogpolitik sprogteknologi
 svensk truede sprog tv tyrkisk tysk Udtale
 Underholdning video vokaler

Arkiv

januar 2015
 december 2014
 november 2014
 maj 2014
 marts 2014
 februar 2014
 oktober 2013
 august 2013
 marts 2013
 januar 2013

december 2012
 november 2012
 oktober 2012

september 2012
 juli 2012
 juni 2012

maj 2012
 april 2012
 marts 2012

februar 2012
 januar 2012

december 2011
 november 2011
 oktober 2011

september 2011
 august 2011
 juli 2011

juni 2011
 maj 2011
 april 2011

marts 2011
 februar 2011
 januar 2011

december 2010
 november 2010
 oktober 2010

september 2010
 juni 2010
 maj 2010

april 2010
 marts 2010
 februar 2010

januar 2010
 december 2009

Resources

Ethnologue: Languages of the World
 Forvo – All the Words in the World. Pronounced.
 LL-Map: Language and Location
 Minority Rights Group
 Omniglot. Writing Systems and Languages of the World
 UNESCO Atlas of the World's Languages in Danger
 World Atlas of Linguistic Structures (WALS)

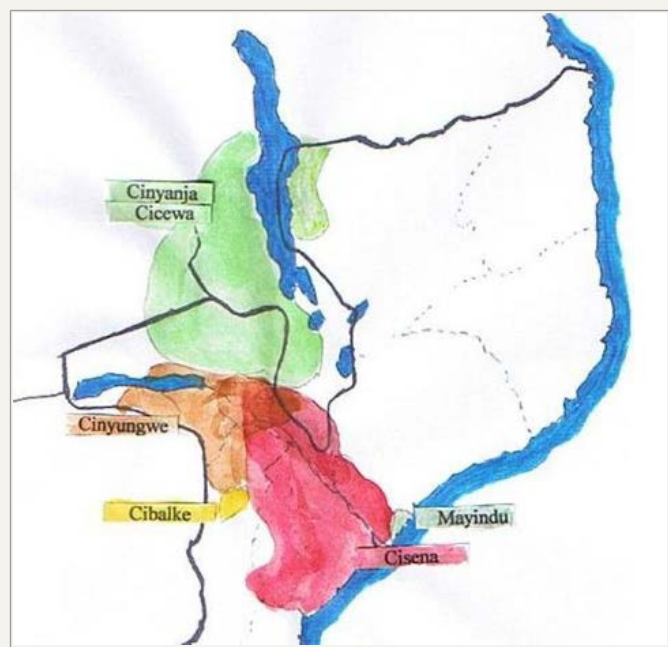
Resurser

Bogstavlyd
 Dansk sprognævn
 Den danske ordbog
 Dialekt.dk
 dk.kultur.sprog
 Korpus.dk
 Nye ord i dansk på nettet (NOID)
 Ordbog over det danske sprog
 Ordnet. Dansk sprog i ordbøger og korpus
 Sproget.dk
 Svenska Akademien
 Ø (Schwa.dk)

Elomwe	8,35 %	Lomwe	NGL	8,13%	Dialecto de Emakhuwa
n.a.		Lolo	LLB	0,94%	Dialekt af Elomwe
Ekoti	0,67 %	Koti	EKO	0,40%	Selvstændigt sprog?
n.a.		Manyawa	MNY	0,94%	= Takwana?
n.a.		Takwane	TKE	0,94%	= Manyawa?
Echuwabu	4,24 %	Chuwabu	CHW	4,92%	
Marenje	3,67 %	Merenje	VMR	0,47%	Dialekt af Echuwabu

november 2009
 oktober 2009
 september 2009
 august 2009
 juli 2009
 juni 2009
 maj 2009
 april 2009
 marts 2009

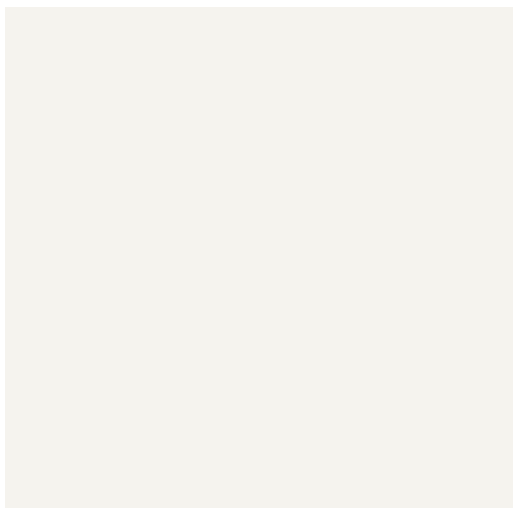
Gruppe 3

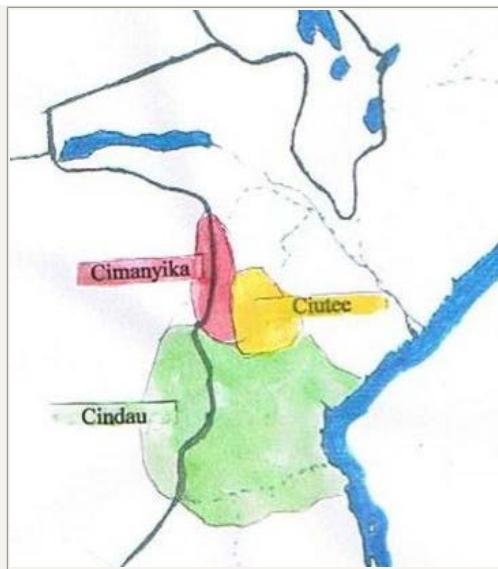

Gruppe 3: ciSena, Ngorongozo, ciNsenge, ciBalke, ciNyanja, ciNyungwe og ciKunda.

Navn(NELIMO)	% (INEI1998)	NavnEthnologue	CodeEth.	%(Eth2007)	Kommentar
GR 3	18,84 %			11,62%	
Cisena	10,17 %	Sena	SHE	5,48%	
Ngorongozo	0,81 %		n.a.		Dialekt af Cisena
Cinsenge	0,02 %	Nsenga	NSE	0,88%	Dialekt af Cinyanja
Cibalke	0,59 %	Barwe	BWG	0,09%	
Cinyanja	3,44 %	Nyanja	NYJ	3,11%	Malawi-sprog. Cicewa er medregnet.
Cinyungwe	2,62 %	Nhungwe	NYU	1,64%	
Cikunda	0,32 %	Kunda	KND	0,03%	Zimbabwe-sprog

Gruppe 4

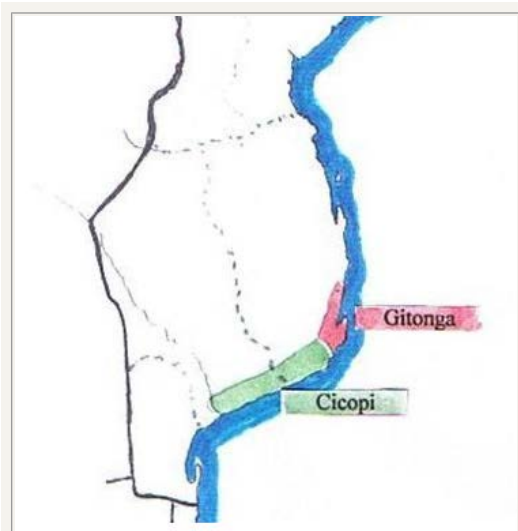

Gruppe 4: ciNdau, ciUtee, ciManyika og ciTawara

Navn(NELIMO)	% (INE1998)	NavnEthnologue	CodeEth.	%(Eth2007)	Kommentar
GR 4	7,04 %			14,66%	
Cindau	5,17 %	Ndau	NDC	11,88%	Ligner Shona i Zimbabwe
Ciutee	1,11 %	Tewe	TWX	1,56%	
Cimanyika	0,47 %	Manyika	MXC	0,91%	Zimbabwe-sprog
Citawara	0,19 %	Tawara	TWL	0,31%	Dialekt af Cindau

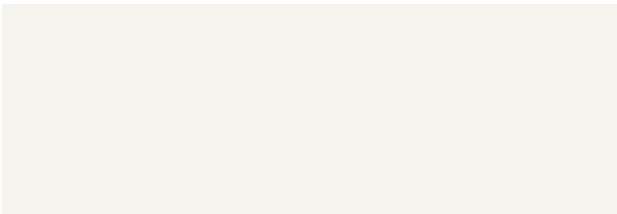
Gruppe 5

Gruppe 5: ciCopi og giTonga

Navn(NELIMO)	% (INE1998)	NavnEthnologue	CodeEth.	%(Eth2007)	Kommentar
GR 5	4,77 %			6,46%	
Cicopi	2,65 %	Chopi	CCE	5,00%	
Gitonga	2,10 %	Tonga	TOH	1,46%	

Gruppe 6

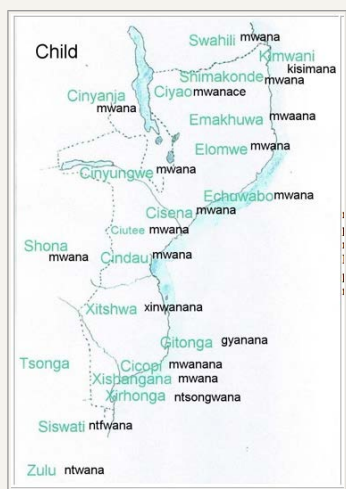

Gruppe 6: xiChangana, ciTshwa og xiRonga

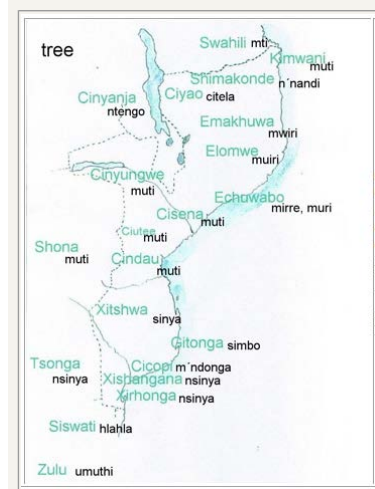
Navn(NELIMO)	% (INE1998)	NavnEthnologue	CodeEth.	%(Eth2007)	Kommentar
GR 6	20,97 %			17,87%	
Xichangana	11,59 %	Tsonga	TSO	9,38%	Ligner Tsonga i SydAfrika.
Citshwa	5,02 %	Tswa	TSC	4,35%	
Xironga	4,11 %	Ronga	RON	4,01%	

Hvor meget ligner Mozambiques sprog hinanden?

(Klik på kortene for forstørrelse)

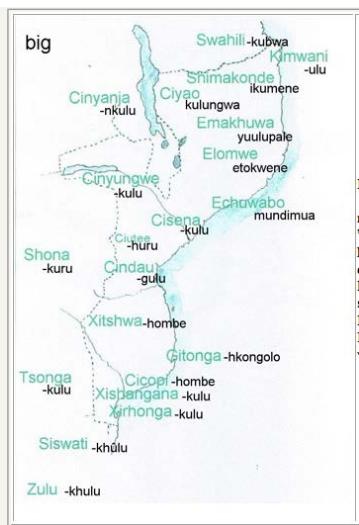

'Barn'. Mw- (mu-) er præfiks for singularis. I pluralis bliver det wa- (ba-). Mwana bliver wana eller waana. Mu- ba-karakteriserer klasser af personer: F.eks er Bantu flertal af muntu (menneske) i swahili.

'Træ'. Ordet hører til en klasse substantiver, der er karakteriseret ved præfiks mu- i singularis og mi- i pluralis. (Mu- kan ændres til m-, mw- eller n- afhængig af den følgende konsonant). I tsonga og xishangana er der to ord: "Nsinya" betyder træstamme. "Murhi" betyder både træ (væksten) og medicin. "Mirhi" betyder træer.

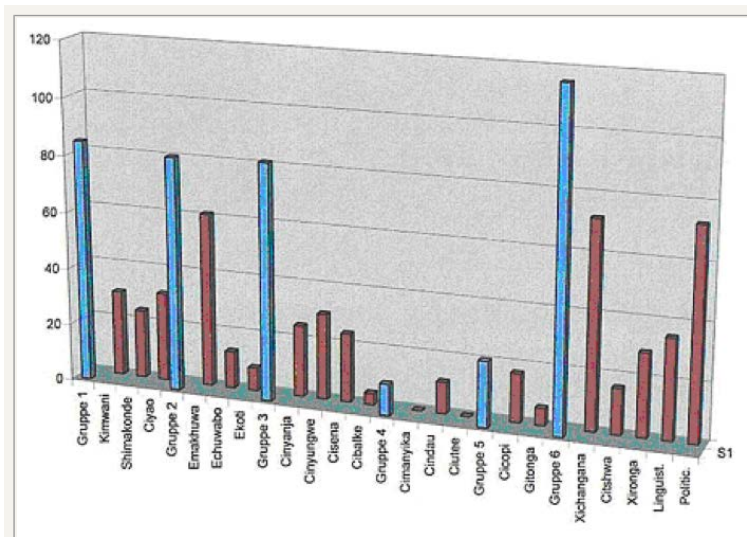

'Stor'. I swahili oversættes ordet stor til både -kubwa (fysisk stor), -kuu (vigtig) og -nene (fed). "-" i begyndelsen af ordet betyder at der kræves et præfix, der passer til den klasse, der beskrives. F.eks i xishangana er: Mirhi mikulu = store træer. I tsonga betyder "hómbe" vigtig (person). I shona betyder verbet "kukomba" at være vigtig.

'Bide'. "-" betyder at der kræves et præfix; ku- er præfix for infinitiv, således vil at bide skrives kuuma, kuluma etc. I gitonga skrives infinitivpræfixet gu-. I emakhuwa er det o-. Præfixet skal stemme med ordklassen: Waana waluma = børn bider.

Antal udgivne bøger på Mozambiques sprog

Diagrammet angiver antallet af bøger, der er udgivet før 1995, således at man kan se hvor mange der er udgivet på hvert sprog (de to sidste søjler viser bøger med generelt lingvistisk eller sprogpolitisk indhold). Det viser en stor forskel på den skriftlige tradition i de forskellige sprog.

Efter 1995 er der kommet en helt ny situation, fordi man bevidst har fremmet udviklingen af sprogene. Det var blevet politisk korrekt at erkende, at der faktisk var andre sprog i spil i samfundet end portugisisk, og der blev truffet politiske beslutninger om at give disse sprog en rolle udenfor de rent akademiske miljøer. Det gjaldt både i lokaladministrationen, i undervisningen og i radioen (som dog var begyndt noget tidligere). Denne udvikling er sket i erkendelse af, at der nok kun er 25% der forstår portugisisk og mindre end 1%, der har det som modersmål.

Det mest interessante sker indenfor begynderundervisningen, hvor man i projektet "Educação Bilingue" forsøger at indføre undervisning i de første klasser på elevernes eget sprog; dette er ved at blive realiseret i 16 af sprogene. Ideen er, at styrke elevernes færdighed i eget sprog og samtidig give dem en vis sikkerhed i mundtlig portugisisk, før dette sprog fra 4. klasse skal bruges som eneste undervisningssprog. Dette EB-projekt vil blive behandlet i en følgende artikel.

Jørgen Dalsgaard, pensioneret gymnasielærer, 10 års erfaring fra undervisning i Afrika

Associeret forsker ved Lingvistisk Afdeling, Århus Univ

Læs også:

1. [Sprogpolitik i Mozambique](#) Grænserne i det sydlige Afrika stammer faktisk fra 1885, selvom de fleste navne er ændret. Landet Mozambique blev konstrueret – ligesom mange andre afrikanske stater – uden hensyn til lokale...
2. [Sprog og undervisning i Mozambique](#) Tosproget undervisning i Escola Primária Completa de Mahubo km 14. Indtil for nylig har al undervisning i Mozambique foregået på portugisisk, som var den tidligere kolonimagts sprog. Man er nu...

3. [Standardisering af berberisk](#) Berbersprog tales af omkring 15 mio mennesker i Nordafrika, hovedsageligt i Marokko og Algeriet. (Kort: Wikipedia) Det berberiske sprog eller tamazight, som berberne (amazigherne) selv kalder det, består af mange...
4. [Koreansk standardisering](#) De otte store koreanske dialekter. Der er også store koreanske mindretal i Kina, Japan, Kasakhstan og USA. (Kort: Mutturzikin.com) Sydkoreas forfatningsdomstol afgjorde i dag at sprogløven fra 1988 der ophøjer...

Tagget med: Afrika, bantu, bantusprog, engelsk, Ethnologue, Mozambique, ortografi, portugisisk, skriftsprog, Sprogpolitik, standardisering

---

2 kommentarer

Peter Bakker

8. november 2010 • 22:16

Den 24. November er der en PhD forsvar i Roskilde om sprog og undervisning i Mozambikanske sprog i Mozambique. For nærmere oplysninger, se:

<http://magenta.ruc.dk/upload/application/pdf/762b8771/Defence-Sarita.pdf>

Svar

Inglês

21. juni 2015 • 22:32

whoah this blog is fantastic i love studying your articles.
Keep up the great work! You realize, many individuals
are looking round for this information, you could aid them greatly.

Svar

Skriv en kommentar

Navn (kræves)

E-mail (kræves)

Hjemmeside

Send mig en e-mail når der kommer flere kommentarer.

